

GEOGRAFSKA REGIONALIZACIJA AMERIŠKEGA ROCKA

Je kaj takega sploh mogoče, se boste spogledali kolegi geografi. Namen mojega prispevka je prav v tem, da vas o tem prepričam. Kaj drugega pa se skriva za označbami tipa "Čikaški bluz", Westcoast rock, NY scena, Delta blues. To so vsekakor najprej in predvsem geografska imena mest, pokrajin, naravnih in administrativnih prostorskih enot (pokrajin), od koder bodisi prihajajo protagonisti, komponisti in muzikantje, bodisi nam locirajo kraj ali širši teritorij, kjer se je določen glasbeni stil ali izraz dokončno razvil in afirmiral, ter tako postal prevladajoča, ali vsaj dovolj regionalno (krajevno) prepoznavna značilnost. Šele pozneje so ta geografska imena dobila drugoten pomen, ti pojmi so namreč obveljali tudi kot žanrske in stilske opredelitve posameznih glasbenih usmeritev. Kot primer naj navedem, da lahko tako v deževni Škotski zavzeto preigravajo country rock, ki temelji na temelni h postulatih tekasaškega out low kantrija. Lahko ste opazili, da so torej glasbeni kritiki in pisuni že izvedli svojo regionalizacijo RNR, ki pa je s pričo svoje nekonsistentnosti in nedoslednosti uporabe geografskih in "geografskih" opredelitev privedla do neslutene zmešnjave in popolne nepreglednosti. Moja regionalizacija bo torej poskušala biti čimbolj geografska, zajela pa bi večino naravno in družbeno geografskih kriterijev, tako da bi bila le ta čimbolj stvarna, pojavi pa natančno locirani.

Naj uvodoma navedem še nekaj pomembnih in elementarnih dejstev, ki so ključna za sedanje stanje.

1. Izjemna prostranost in naravna pestrost SA celine, ki je pogojena tako z geološko zgradbo, potekom reliefa, hidrografskim omrežjem, kot tudi s pestrostjo klimatskih tipov in vegetacijskih pasov. K temu je potrebno dodati tudi izjemno bogastvo in raznovrstnost naravnih virov, kar vse je bil temeljni predpogoj za formiranje velikega in enotnega ameriškega družbenoekonomskega prostora.
2. Pestra, raznolika, etnična, rasna in verska struktura ameriškega prebivalstva, ter s tem povezano neizmerno bogastvo tako evropskih kot neevropskih kulturnih, folklornih, glasbenih praks in tradicij.
3. Moderna kapitalistična, močno potrošniško naravnana, post-industrijska družba, z visoko stopnjo urbanizacije. Temu je treba dodati še kapitalsko močno in medijsko izjemno podprto industrijo zabave, ki diktira in vsiljuje trende ter jih ponuja konzumentom na trgu.
4. Izrazita policentričnost ZDA izvirajoča iz njene notranje upravne ureditve, ki tako krepi vlogo središč in večjih centrov posameznih zveznih držav, kar še povečuje in bogati pestrost načinov življenja.

5. Izjemna prostorska mobilnost ameriškega prebivalstva, ki pa je v primeru rockovskih artistov še toliko bolj učitna.
6. Pojav oziroma nastanek t.i. "študentskih" mest, ki so v svojem okolju izjemno pomembna žarišča kreativnosti in inovativnosti, vendar se glede na dokaj pestro regionalno poreklo študentov, po življenjskem, kulturnem in seveda glasbenem utripu večkrat bistveno razlikujejo od okolice.
7. Svojevrsten primer so tudi vojaška oporišča ameriške vojske, zlasti v JZ, aridnem delu ZDA.
8. Načelo svobodne države, ki dovoljuje soobstoj in sobivanje mnogim kulturnim, verskim, etničnim, alternativnim praksam, kar vse še povečuje raznolikost glasbenih žanrov in zvrsti.
9. Vplivne lokalne radijske postaje.

DELTA

Mar ni to popolnoma geografski, pravzaprav geomorfološki izraz za akumulacijsko, napljavljeno ravnico ob izlivu reke v morje. Poznavalci bluz pa uvrščajo v žaner delta bluz ves bluz nastal ob Mississippiju, južno od Memphisa. Tu se je pravzaprav vse tudi začelo. Ugodna subtropska klima, visoke temperature, pravilna razporeditev padavin, ter reka, ki je vedno znova prinašala rodovitne sedimente, so bili idealni pogoji za gojitev bombaža, idealna delovna sila, pa so bili seveda sužnji. In prav potomci sužnjev so peli bluz, kajti tudi sami so bili največkrat le najemni potujoči delavci, brez doma, družine, le s svojo zgodbo. Seznam sinov delte je dolg, takorekoč neizmeren: LEAD BELLY, MUDDY WATERS, ROBERT JOHNSON, HOWLIN WOLF, SONY BOY WILLIAMS, JOHN LEE HOOKER, BB KING,...

V poznih 30-h se je reka svobodnih črnih (prej kmečkih delavcev) usmerila na S, proti jeklarnam in avtomobilskim tovarnam ameriškega Prijezerja. Po drugi svetovni vojni tako Chicago prevzame primat največjega in najvitalnejšega središča bluz.

Jug pa je ostal v zavesti tudi kot prava zakladnica temnopolnih izvajalcev ritem & bluz, soula in fanka. JAMES BROWN, OTIS REDDING, TINA TURNER, NEVILLE BROTHERS so le najimenitnejši med njimi, ki so prebili lokalne okvire, žarišče delovanja pa je bil trikotnik med Chicagom, St.Louisom s središčem v Memphisu. Hkrati pa je tu domovina čvrstega z bluzom & kantrijem prepojenega hard roka, skupine kalibra LYNRYD SKYNYRD, ALLMAN BROTHERS, 38 SPECIALS, so predstavljali uteho ranjenemu južnjaškemu ponosu.

ELVIS THE KING

8.1.1935 EASTUPELO, MISSISSIPPI

Apsolutno stičišče vseh mogočih žanrov in stilskih opredelitev, ki so formirali RNR. Vlažni vetrovi iz Mehškega zaliva so nosili žalostinke pevcev bluz iz Delte, v jasnih nočeh so žarele bleščeče luči prosulega kantrijskega središča Nashville, z Apalačev so se razlegali radoživi zvoki HILLIBILLIJA, hkrati pa ga je povsem prevzela hipnotičnost soula in gospela iz črnske soseske. In Memphis je bil le streljaj od njega

in čakal je, da mu pade pred noge. Najprej Memphis, potem svet. Geografski determinizem? Maybe!?

BIG APLE

Če je Nashville absolutna meka kantrija, Chicago mesto bluza, Memphis prestolnica hipnotičnega amalgama R&B, ter soula in gospela, potem je NY definitivno kraj z največjo koncentracijo intelektualne elite. Vsaj v začetku 60-ih se je zdelo tako, saj je horde vsemogočih artistov od vsepovsod nezaustavljivo privlačevala intelektualna aureola Greenwich villagea. Tu so delovali protestniki: BOB DYLAN, JONI MICHEL, PHIL OCKS, ter radikalni avandgardisti VELVET UNDERGROUND. New York je sredi 70-ih tudi prvi ujel impulze novega vala - punka, ki je pljusnil iz Evrope, in nanj silovito odgovoril: RAMONES, TALKING HEADS, PATTY SMITH, TELEVISION, BLONDIE, so bili glavni protagonisti te scene, ki jo danes uspešno nadgrajujejo SONIC YOUTH.

I REMEMBER CALIFORNIA

Ko pomislimo na ZDA pravzaprav pomislimo na Kalifornijo. Morje, kabrioleti, bujne plavolaske, Hollywood in rock'n'roll so prepoznavne koordinate dežele. Kalifornija je pač dežela presežnikov, pravzaprav ekstremov. Ko se je v začetku 60-ih začel nesluten razvoj nove sofisticirane in propulzivne industrije (vojne, elektronske, računalniške), je to sprožilo močan dotok delovne sile na obalo Pacifika. Kalifornija je hipoma postala najbogatejša država ZDA, prva, ki je sprejela, pravzaprav uveljavila novo postmoderno paradigmo. Postala je gospodarski gigant, visoki dohodki in obilje prostega časa, ter ugodno podnebje, so pognali industrijo zabave do neslutelih višin. Kult avtomobilov, norih zabav, mamil, ugodja in brezdelja, je bil hipnotični magnet, ki je rekrutiral tisoče mladih iz zaspane konzervativne in frustrirane provincialne notranjosti. Iz Kalifornije so se sredi 60-ih prvič zaslišali zvoki surf'n'rolla BEACH BOYS-ov, psihadeličnega roka skupin JEFERSON AIRPLANE, LOVE, DOORS, GRATEFUL DEAD, country rocka BYRDS in CSN&Y. Po herojski dobi, pride do globoke kreativne krize in popolnega zatona dinozaverskih zvezd 60-ih in 70-ih. Šele kalifornijski punk bendi BLACK FLAG in DEAD KENNEDYS so pomenili pomembno svežo kri v kalifornijskem roku, ki so ga skozi 80-ta nadgrajevali nove folk rock skupine, kot so: DREAM SYNDICATE, GREEN ON RED, GUN CLUB. Sredi 80-ih pa doživi popolen razcvet tudi šola WC heavy metala, ki do onemoglosti glorificira kalifornijski način življenja, blesteči vrhunec žanra, pa v začetku 90-ih dosežejo GUNS'N'ROSES.

SLEEPLESS IN SEATTLE

Hladna, temna in depresivna glasba, kitarski odmev na zamolkli hrup motornih žag. Definitivni rock višjih geografskih širin, kjer Pacifik ni več tako varljivo bleščeč, vetrovi so močnejši, zime ostrejše in noči daljše. To je prvo in za sedaj edino novo, glasbeno žarišče na zemljevidu ZDA v 90-ih. Protagonisti: NIRVANA, PEARL JAM, TAD, WALKABOUTS.

TRANS AM

V nasprotju s kantrijem, ki ima eno in edino središče in svetišče, je scena RNR prizorišča precej bolj prostorsko diferencirana. Opazen je obstoj dveh glavnih in dominantnih centrov NY in LA. Le ta s svojo glasbeno industrijo, tehnično opremljenostjo, medijsko mašinerijo, ter z razvejano in zdiferencirano sceno predstavljata končno destinacijo mladim, kreativnim glasbenikom iz širokega zaledja. Vplivno območje obeh mest je obsežno, vendar pa je bolj kot bližina enega od središč, privlačnost odvisna od glasbene afinitete in žanrske zavezanosti posamezni glasbeni zvrsti. NY je vedno gojil predvsem bolj art, avangardne in inovativne pretenzije, medtem, ko je scena LA privabljala prvinskemu RNR zavezane posameznike in skupine, obenem pa je v svojem tolerantnem in multikulturalnem okolju nudilo zavetje tudi najbolj obskurnim in nenavadnim glasbenim pojavam. Obe ključni središči imata tudi svoja močna sub-centra Boston in San Francisco. Chicago je prestolnica bluza, dasiravno je večina mojstrov žanra semkaj prišlo z revnega in neperspektivnega juga, tik pred drugo svetovno vojno skupaj z ostalimi črnimi sobrati, kot cenena delovna sila v industrijskem območju Pojezerja. Kreativno močna in samosvoja je tudi scena v Detroitu (Iggy Pop, MC5), dasiravno ni nikoli doživela pretirane in zaslužene komercialne uveljavitve. Os Jacksonville - Atlanta je torišče južnjaškega rocka, zavezanega bogati južnjaški glasbeni tradiciji, ter podprtim z juž. kulturnim in ideološkim izročilom (konzervativizem, rasizem, ranjeni juž. ponos). Če je bil Texas nekoč pribežališče vsakovrstnih odpadnikov, maverickov in luzerjev, je tudi danes domovanje najbolj brezkompromisnih ter out-law poetiki predanih individualcev (padli angeli, Janis Joplin, Stevie Ray Vaughn, Roy Orbison), ter še živeči Wille Nelson, Townes Van Zandt, vendar pa tudi tu bolj ambiciozne posameznike zvbijo varljivo bleščeče luči LA-ja. V 90-ih pa se je uveljavilo novo središče t.i. grunge rocka-Seattle.

Ko si ogledamo ta naš RNR zemljevid ZDA, zlahka opazimo veliko zevajočo praznino srednjega zahoda, kjer ni nobenega omembe vrednega RNR središča. Posamezniki, ki pa iz tega okolja izhajajo, pa ustvarjajo v drugih glasbenih središčih. To obširno podeželsko območje je v veliki meri pod vplivom ruralnih, folklornih glasbenih tradicij, zlasti pa Nashvillskega kantrija. Ta razporeditev vsaj do neke mere potrjuje, da je RNR predvsem produkt urbanega okolja in kulture, čeprav pa je v njem čutiti mnoge značilnosti regionalnih glasbenih (tudi podeželskih) tradicij in izročila.